

Är allt bara på skoj?

- En undersökning av högstadielävers syn på kränkande behandling och trakasserier

Anna-Maria Owén

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete grundnivå 101:2013
Ämneslärarprogrammet åk 7-9
Seminariehandledare: Bengt Larsson
Examinator: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka högstadieelevers syn på kränkande behandling och trakasserier på två skolor, samt hur skolorna arbetar för att förhindra detta.

Frågeställningar

- Hur och var sker kränkande behandling och trakasserier?
- När sker kränkande behandling och trakasserier?
- Vad anser elever kännetecknar en mobbare?
- Hur arbetar skolorna för att förhindra trakasserier och kränkande behandling?

Metod

Arbetet har en kvalitativ ansats då undersökningarna har utgått ifrån gruppintervjuer och observationer. Jag har genomfört intervjuer i mindre grupper med elever samt observationer av lektioner i ämnet idrott och hälsa.

Resultat

Eleverna uppfattar att kränkande behandling och trakasserier förekommer på raster och på sociala medier, men även på lektioner, till och från skolan samt i omklädningsrum. Orsaken till varför det förekommer just här beror på för låg vuxennärvaro. När det gäller kränkande behandling och trakasserier på sociala medier, sker det till exempel genom att någon eller några lägger ut opassande bilder samt att personer skriver elaka kommentarer. På lektioner och raster sker det verbalt, fysiskt samt genom utfrysning. Eleverna anser att dåliga familjeförhållanden är den främsta anledningen till att vissa elever mobbas. Skolorna i undersökningen har båda hjälp av organisationen Friends för att förhindra att kränkande behandling och trakasserier uppstår.

Slutsats

Kränkande behandling och trakasserier är ett vanligt förekommande enligt eleverna själva. Trakasserande ord som ”bög”, ”hora” och ”blatte” har blivit ett vardagsspråk för många skolungdomar. Skolorna i undersökningen bör arbeta mer tillsammans med alla elever för att skapa en förståelse för kränkande behandling och trakasserier.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	s.1
1.1 Introduktion.....	s.1
2 Bakgrund	s.1
2.1.1 Begrepp och definitioner.....	s.2
2.1.2 Olika definitioner av mobbning.....	s.2
2.1.3 Vad säger skollagen?.....	s.3
2.1.4 Vad säger läroplanen?.....	s.3
2.1.5 Forskningsläget.....	s.4
2.2 Tidigare forskning.....	s.5
2.2.1 Vad kännetecknar en mobbare?.....	s.5
2.2.2 Orsaker till mobbning.....	s.6
2.2.3 Nätmobbning.....	s.6
2.2.4 Skolmiljön.....	s.6
2.3 Teoretiska utgångspunkter.....	s.7
2.3.1 KASAM begreppet.....	s.7
2.4 Syfte och frågeställningar.....	s.8
3 Metod	s.8
3.1 Skolorna.....	s.9
3.2 Urval.....	s.9
3.3 Genomförande.....	s.10
3.4 Databearbetning.....	s.11
3.4.1 Intervju.....	s.11
3.4.2 Observation.....	s.11
3.5 Tillförlitlighetsfrågor.....	s.12
3.5.1 Reliabilitet -intervju.....	s.12
3.5.2 Validitet -intervju.....	s.12
3.5.3 Reliabilitet -observation.....	s.13
3.5.4 Reliabilitet – observation.....	s.13
3.6 Etiska aspekter.....	s.13
4 Resultat	s.14
4.1 Var och hur sker kränkande behandling och trakasserier?.....	s.14
4.2 Vad är orsaken till att kränkande behandling och trakasserier uppstår?.....	s.16
4.3 Vad anser elever kännetecknar en mobbare?.....	s.17
4.4 Hur arbetar skolorna för att förhindra kränkande behandling och trakasserier?.....	s.17
4.5 Sammanfattning.....	s.19
5 Analys	s.19
5.1 Var och hur sker kränkande behandling och trakasserier?.....	s.19
5.2 När sker kränkande behandling och trakasserier?.....	s.20
5.3 Vad anser elever kännetecknar en mobbare?.....	s.20
5.4 Hur arbetar skolorna för att förhindra kränkande behandling och trakasserier?.....	s.20
6 Diskussion	s.21
6.1 Hur sker kränkande behandling och trakasserier?.....	s.21
6.2 Är allt bara på skoj?.....	s.22
6.3 Sociala medier.....	s.23
6.4 Vem mobbar?.....	s.24
6.5 Vem blir utsatt?.....	s.25
6.6 Omklädningsrum- den obehagligaste platsen på skolan?.....	s.25

6.7 Hur arbetar skolorna för att förhindra kränkande behandling och trakasserier?.....	s.26
6.8 Sammanfattning	s.27
7 Metod diskussion	s.27
7.1 Intervju.....	s.27
7.2 Observation.....	s.28

Käll- och litteraturlista	s.26
---------------------------------	------

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 Sammanställning av intervjuer

Bilaga 3 Textanalys- grundande teori

Bilaga 4 Observationsresultat 1

Bilaga 5 Observationsresultat 2

Bilaga 6 Intervjuguide

Bilaga 7 Begreppmall till intervju

1 Inledning

1.1 Introduktion

Jag har valt att undersöka högstadielärares syn på kränkande behandlingar och trakasserier på två skolor i Stockholm samt hur dessa skolor arbetar för att motverka detta. Jag har valt detta ämne för att det är ett stort diskussionsämne i Sverige, samt för att det är en stor mediedebatt idag på grund av bland annat det som inträffade på internatskolan Lundsberg i Värmland och det så kallade instagram-upploppet i Göteborg. Incidenten i Göteborg fick stor uppmärksamhet i media då två unga flickor öppnade ett konto på instagram med namnet ”gbgorroz”. Flickorna hängde ut flera hundra flickor och pojkar med sexuella kränkningar i form av bild och text. Följderna av detta blev åtal för grovt förtal i text och bilder för de två flickorna. Jag har själv erfarit både trakasserier och kränkande behandling i min barndom och anser att detta ämne behöver få mer plats, speciellt bland alla barn och ungdomar.

För att hjälpa svenska skolor att bygga upp en arbetsplan mot kränkande behandling bildades år 1997 organisationen Friends av Sara Dember. Idag är Friends en icke-vinstdrivande organisation som stödjer skolor, förskolor och idrottsföreningar i kampen mot mobbning. Mellan den 1 augusti 2012 och 1 juni 2013 genomförde Friends en undersökning baserat på datainsamling runt om i Sveriges skolor. I datainsamlingen kartlade Friends ”förekomst av kränkningar hos elever och personal, trygghet och trivsel på skolan bland elever och personal och elever och personals upplevelse av skolans likabehandlingsarbete”. Resultatet visade bland annat att ”17 procent har blivit kränkta av en annan elev det senaste året och 7 procent har blivit kränkta av någon i personalen. Skolans otryggaste platser visade sig vara toaletter, omklädningsrum och korridor/matsal/skolgård”(Friendsrapporten 2013, s.4 ff.).

2 Bakgrund

Kränkande behandling och trakasserier eller mobbning som båda dessa begrepp faller in på är ett omfattande problem i svenska skolor (Olweus 1999, s.12). Ibid (1999, s.12) anser att mobbning idag är mer utbredd och allvarigare än vad det var för 10-15 år sedan. Granström (2007, s.47 ff.) anser att förklaringar till mobbning kan vara att orsakerna finns hos offret, utövaren eller i miljön. Granström menar även att dessa tre huvudkomponenter kan samverka

med varandra. ”En skolmiljö som kännetecknas av bristande ledarskap och med oklar värdegrund är naturligtvis ingen bra miljö för elever med hög aggressivitet och för sådana med bristande självförtroende”.

2.1.1 Begrepp och definitioner

Följande två begrepp från skolinspektionen kommer att användas i undersökningen, samt nationalencyklopedins definition av mobbning.

- Trakasserier- ”står för ett handlande som kränker ett barns eller en elevs värdighet och har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Om någon blir kallad ”blatte”, ”mongo”, ”fjolla”, ”hora” eller liknande kan det uppfattas som trakasserier”(Skolinspektionen 2010, s.12).
- Kränkande behandling- ”står för ett handlande som utan att ha samband med någon diskrimineringsgrund kränker ett barns eller en elevs värdighet. Om någon blir kallad ”plugghäst”, ”glasögonorm”, ”benmärgel” eller ”UFO” eller liknande kan det uppfattas som kränkande behandling”(Skolinspektionen 2010, s.12).
- Nationalencyklopedins definition av mobbning är ”att en eller flera individer upprepade gånger och under en viss tid tillfogar en annan individ skada eller obehag. Mobbning kan ske direkt, med fysiska eller verbala medel, eller indirekt, t.ex. genom social isolering ("utfrysning")” (Nationalencyklopedin 2013-08-26). Detta begrepp används i undersökningen när det handlar om både kränkande behandling och trakasserier under en och samma händelse.

2.1.2 Olika definitioner av mobbning

Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback (2002 s.13) har delat in olika händelser av mobbning i två definitioner, direkt mobbning och indirekt mobbning. Direkt mobbning innebär till exempel våld, verbala hot och att ta saker från offret. Enligt Eriksson et al. är detta mer vanligt bland pojkar. Indirekt mobbning är vanligast bland flickor och det innebär att sprida rykten, ljuga, retas och att medvetet utesluta någon från gruppen.

Höiby (2002, s.11) anser att indirekt mobbning är svårare att upptäcka, men att den gör lika stor skada som direkt mobbning. Därför anser hon att det är viktigt att vara uppmärksam kring denna typ av mobbning.

Eriksson et al. (2002, s.43) har kategoriserat in mobbing i tre grupper.

- ”Negativa handlingar i form av gester som omfattar grimaser, fula gester eller andra markeringar som görs i syfte att sårta eller irritera någon, t ex. att demonstrativt vända ryggen till, vilket kan uppfattas som ett försök att isolera eller ”frysa ut” någon”.
- ”Negativa handlingar av verbal karaktär rör sådana uttryck som den utsatte finner obehaglig, exempelvis hot, smädelser”.
- ”Negativa fysiska handlingar är den sista kategorin och den omfattar slag, knuffar, sparkar inklusive handlingar som utförs mot den utsattes vilja, t.ex. att denne hålls fast eller blir nypt”.

2.1.3 Vad säger skollagen?

Det var inte förrän den 1 april år 2006 som en lag om kränkning sattes i bruk inom skollagen, *lagen om förbud om diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever*. År 2009 trädde en ny diskrimineringslag i kraft och nu infördes *Åtgärder mot kränkande behandling*. De områden som ingår i diskrimineringslagen är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning och ålder (Lundgren, Säljö & Liberg, 2010, s.481).

Enligt skollagen har ”lärarna och den övriga personalen ansvar för eleverna i skolan. Om det händer något ska de ingripa för att skapa trygghet och studiero för eleverna eller för att komma till rätta med en elev som stör”. ”En elev som stör vid upprepade tillfällen, stör ordningen, uppträder olämpligt eller om eleven gjort något allvarigare, ska rektorn se till att saken utreds. Skolan ska samråda med elevens vårdnadshavare i utredningen. Med utgångspunkt i vad utredningen visar ska rektorn se till att skolan gör något för att få eleven att ändra sitt beteende” (Skolverket 2013, s.1 f.).

2.1.4 Vad säger läroplanen?

Läroplanen för grundskola, förskoleklassen och fritidshemmet säger att ”ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas.

Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser (Lgr11, s. 7)”.
Lgr11, s. 7)”.

Läroplanen uppger även att skolans mål för varje elev är att

”respektera andra människors egenvärde, ta avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor. Skolan ska även se till att eleven kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen” (Lgr11, s.13).

Mål för alla som arbetar i skolan är bland annat ”att aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt (Lgr11, s.12)”

Mål för lärare i skolan är bland annat att

”klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Lärare ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. De ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, samt samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete” (Lgr 11, s.12 f.).

Läroplanen säger även att

”personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och att få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter (Lgr11, s.13)”.

Till sist, det är skolan som har det största ansvaret i skolan. Enligt Läroplanen, Skollagen och Diskrimineringslagen har skolan skyldighet att se till att inget barn kränks eller diskrimineras på skolan (Friends 2013-10-18).

2.1.5 Forskningsläge

Olweus, en framstående forskare inom mobbning, fick fart på forskningen kring mobbning på 1970-talet, men då främst inom Skandinavien. Under 1980-talet började forskningen ta fart internationellt. Olweus anser ”att källan till skolmobbning inte finns i skolan utan i individens

dispositioner av aggressiv art, vilka försvagas eller förstärks av omgivningsfaktorer som t ex uppväxtvillkor”. Idag finns det ett så kallat åtgärdsprogram av Olweus som liknas vid ett uppfostringsprogram som många skolor över hela världen använder sig av (Eriksson et al. 2002, s.13).

2.2 Tidigare forskning

Skolinspektionens (Skolinspektionen 2010, s.7) rapport visade att kränkande behandling och trakasserier förekom när det var låg vuxennärvaro på icke schemalagda tider. ”Det betyder till exempel att elever har raster, köar i matsalen och byter om till idrotten utan att vuxna finns tillgängliga om problem skulle uppstå”. ”Skolinspektionen har i detta projekt besökt 50 skolor och kan konstatera att kränkande behandling och trakasserier som hånfulla och nedsättande kommentarer samt utfrysning och utanförskap är vanligt förekommande i många av skolorna”.

Mobbing förekommer inte enbart i Sverige. En undersökning från Skottland visade bland annat att de ställen där mobbning skedde var skolgården, utanför skolan, till- och/eller från skolan samt korridorer/toaletter. Främst skedde mobbning på skolgården och korridorer/toaletten (Mellor 1990).

2.2.1 Vad kännetecknar en mobbare?

Författarna Eriksson et al. (2002, s.43) har kommit fram till vilka egenskaper den så kallade mobbaren i allmänhet har:

- ”Är ofta aggressiv mot kamrater”.
- ”Är oftast också aggressiv mot vuxna, både lärare och föräldrar”.
- ”Har i allmänhet en mer positiv inställning till våld och användning av våldsmedel än genomsnittseleven”.
- ”Präglas ofta av impulsivitet och starka behov av att dominera andra”.
- ”Har svag medkänsla för offren”.
- ”Har en förhållandevis positiv värdering av sig själv”.
- ”Är ofta fysiskt starkare än sina kamrater och särskilt mobboffren (om de är pojkar)”.

Författarna menar alltså att den så kallade mobbaren tycker om att ha kontroll och då igenom makt och dominans. Mobbaren anses ha en grad av fientlighet gentemot omgivningen i samband med sin uppväxt, samt att de vill uppnå en status inför sina medlöpare.

2.2.2 Orsaker till mobbning

I en undersökning som författaren Zuber (2008) har gjort om skolungdomars erfarenheter kring mobbning, samt framtida rekommendationer för arbete mot mobbning framkommer det att orsaker till mobbning mellan elev och elev var: Sociala misstag/sociala brister 41 procent, specialundervisning eller funktionshinder 29 procent, kamratskap 10 procent, kön/sexuell läggning 8 procent, etnicitet 7 procent, religion 2 procent, verbala trakasserier 88 procent och fysiska trakasserier 12 procent. Undersökningens resultat visade även att 31,6 procent elever i årskurs 6 och 27,2 procent elever i årskurs 8 hade blivit kränkta eller trakasserade under de senaste 30 dagarna.

2.2.3 Nätmobbning

Lenhart (2007) har gjort en undersökning om nätmobbning bland ungdomar. Lenhart kom fram till att 32 procent av amerikanska ungdomar har blivit retade eller hotade på nätet. Elaka sms, pinsamma bilder och påhittade rykten var de främsta sätten. Lenhart anser att fler flickor blir trakasserade på nätet än pojkar. Resultatet visade även att elever som är aktiva på nätet via sociala medier, bloggar, egna hemsidor m.m. är mer villiga att rapportera nätmobbning än de som inte är aktiva i lika stor grad. Lenhart skriver att mobbningen har trätt in i den digitala tidsåldern, impulserna bakom är densamma, men effekten är större. Med endast några klick kan en bild eller text skickas till flera hundra personer.

2.2.4 Skolmiljön

Batsche och Knoff (1994) har skrivit en artikel om mobbaren och deras offer, skolan och dess faktorer, familjens påverkan och skolans system för mobbning. Författarna anser att mobbning ökar i USA. Effekterna av mobbning bidrar till en osäker skolmiljö och för att komma till rätta med problemen måste skolsystemen välja att utveckla och genomföra en omfattande plan. Bland annat att lära ut färdigheter som främjar ett positivt samspel mellan elever. Batsche och Knoff har även kommit fram till att 15 procent till 20 procent bland amerikanska studenter kommer någon gång under sitt liv råka ut för mobbning. Batsche och Knoff skriver att antalet studenter som blir offer för misshandel, stöld eller vandalism är lägre jämfört med antalet som är involverade i mobbningen.

2.3 Teoretiska utgångspunkter

2.3.1 KASAM begreppet

KASAM är ett salutogent synsätt och står för ”en känsla av sammanhang”. En känsla av sammanhang omfattar tre olika begrepp; begriplighet, meningsfullhet och hanterbarhet. Enligt Löwendahl Björkman (2011, s.10) behöver ”alla elever få uppleva att deras skolsituation och skolarbete är begripligt, hanterbart och meningsfullt”. Begriplighet innebär att förstå och förutse en händelse. Till exempel vad är det jag ska göra? Hur ska jag göra? Vad är det som gör att lärarna/kamraterna/föräldrarna blir glada/arga/ledsna på mig? Hanterbarhet innebär att ha förutsättningar för att klara av situationer. Det kan till exempel vara om det finns stöd och hjälpmedel när jag behöver det? Hur ska jag göra för att minnas det jag lär mig? Meningsfullhet innebär att känna motivation och ett intresse för en viss situation. Till exempel varför ska jag göra det här? Vad är målet? Lärde jag mig något som jag har nytta av? Enligt Antonovsky (2009, s.43) som skapade detta begrepp, kan personer uppnå en stark respektive svag KASAM. Antonovsky menar att en person med starkt KASAM kan ta sig an utmaningar och känna att de är värda en känslomässig investering och ett engagemang. Personer med svag KASAM saknar en känsla av att det finns någonting i deras liv som betyder mycket för de (ibid s.43). Författaren påpekar å andra sidan på att graden av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet kan skilja de tre komponenterna åt. Personer kan alltså ha en hög begriplighet och meningsfullhet, men en låg hanterbarhet. Detta kan ändå leda till ett starkt KASAM (ibid s.50).

Jag kan genom intervjuerna och observationerna se om eleverna har en känsla av sammanhang när det gäller kränkande behandling och trakasserier. När det gäller konflikter i grupper handlar det många gånger om att en förändring måste ske hos individen enligt Hult och Waad (1999). Författarna menar att en ökad delaktighet för elever i skolan kan bidra till gemensamma värderingssystem, som i sin tur bidrar till en starkare meningsfullhet. De anser även att för skapa en större begriplighet bör lärare och vuxna diskutera med elever om händelser som berör konflikter och vad eleverna känner för varandra.

2.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka högstadielärares syn på kränkande behandling och trakasserier på två skolor, samt hur skolorna arbetar för att förhindra detta.

Frågeställningar

- Hur och var sker kränkande behandling och trakasserier?
- När sker kränkande behandling och trakasserier?
- Vad anser elever kännetecknar en mobbare?
- Hur arbetar skolorna för att förhindra trakasserier och kränkande behandling?

3 Metod

Min studie har en kvalitativ ansats då jag har använt mig av gruppintervju och observation som metod. Enligt Johansson och Svedner kan jag med hjälp av denna metod få fram ”elevens/barnets attityder, förkunskaper, värderingar och intressen respektive lärarens syn på elever, undervisning och planering samt förhållningssätt, målsättningar och planering”. Jag har använt mig av den typen av intervjuer där ”endast frågeområdena bestämda, medan frågorna kan variera från intervju till intervju, beroende på hur den intervjuade svarar och vilka aspekter denne tar upp”. Syftet med denna typ av intervju är att de som medverkar ska kunna ge så detaljerade svar som möjligt (Johansson och Svedner 2010, s. 30 f.).

I observationerna har jag använt mig av kategorisering i efterhand och deltagandeobservation. Kategorisering i efterhand innebär att jag från början har arbetat fram frågeställningar som styr vad som ska observeras, i detta fall inom kränkande behandling och trakasserier. Under observationen för jag in händelser löpande och när observationen är klar delas de in i kategorier, i detta fall kränkande behandling eller trakasserier (Johansson & Svedner 2010 s. 44). Jag har varit med i rummet och gjort iakttagelserna som passiv deltagare. Detta kan vara en av de negativa delarna med denna metod eftersom det kan vara svårt att dra gränsen mellan observation och deltagande. Därför är det viktigt att informera lärare och även elever vilken roll jag som observatör ska ha i klassrummet (Johansson & Svedner 2010 s.49).

Utöver gruppintervjuer och observationer har jag tagit del av dokument som berör hur skolorna arbetar för att förhindra att kränkande behandling och trakasserier uppstår. Dokument som jag fick tillgång till var trygghetsplan och likabehandlingsplan. Dokumenten fick jag via rektorerna på skolan, dessa dokument finns även tillgängliga på skolornas hemsidor.

3.1 Skolorna

De två skolorna som besöktes ligger i Stockholm, en i västerort och en i söderort. Dessa skolor valdes därför att jag tidigare har haft praktik på ena skolan, och därmed skapat kontakter. Den andra skolan valdes för att den ligger i närheten av min bostad. Båda skolorna inkluderar årskurs sju till nio, samt särskola. Skolorna har cirka 200 elever respektive 600 elever. Båda skolorna strävar efter att få sina elever att känna sig respekterade och trygga. Skolorna arbetar tillsammans med organisationen Friends för att motverka mobbning och i skolorna har varje klass minst två så kallade kamratstödjare som ska hålla ett extra öga på kränkande behandling och trakasserier inom skolans område.

3.2 Urval

Mitt urval ifrån intervjuerna bestod av totalt 19 högstadiel elever, sex flickor och 13 pojkar. Alla flickor gick i årskurs åtta. Nio av pojkarna gick i årskurs sju, tre i årskurs åtta och en i årskurs nio. Jag intervjuade totalt tio elever från skolan i söderort, två grupper med tre elever och en grupp med fyra elever. Ena gruppen bestod av tre pojkar och en flicka från årskurs åtta, den andra gruppen bestod av tre flickor från årskurs åtta och den tredje gruppen bestod av två flickor från årskurs åtta och en pojke från årskurs nio. Från skolan i västerort intervjuade jag nio elever och alla dessa var pojkar från årskurs sju. Pojkarna delades in i två grupper, en grupp på fyra pojkar och en grupp på fem pojkar. Jag valde att intervjua i grupp för att jag tror att elever känner sig mer trygga i sällskap med några från deras egen klass och har därmed lättare att öppna sig och dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Enligt Trost (2010, s.45) är denna typ av intervju till fördel då det ges större utrymme för interaktion i gruppen i jämförelse med individuella intervjuer.

Alla elever har valts ut genom ett bekvämlighetsurval som innebär att ”man tar vad man råkar finna”(Trost 2010, s.140). I mitt fall innebär det att jag intervjuade de elever som ville ställa upp. Samma sak gäller observationen, jag observerade klasser som mina kontaktpersoner undervisade, jag hade en kontaktperson på vardera skola. Klasserna bestod av cirka 20 elever.

3.3 Genomförande

Min undersökning gick till på så sätt att jag besökte två högstadieskolor i Stockholm, där jag observerade två idrottslektioner på skolan i söderort och en på skolan i västerort, samt intervjuade elever. Då det var svårt att få tid till intervjuer med elever på skoltid har jag även intervjuat utanför skoltid. Jag fick även dokument från rektorerna om hur skolorna arbetar för att förhindra kränkande behandling och trakasserier.

Jag gjorde mitt första besök på skolan i västerort och där började jag med en intervju innan observation och en intervju efter. Första intervjun ägde rum kvällen innan observationen i en idrottshall i västerort. De elever som intervjuades var inte med på lektionen som observerades dagen efter. Den andra intervjun skedde efter observationen, på kvällen och i samma idrottshall i västerort som den första intervjun. Eleverna som intervjuades deltog inte på observationen tidigare under dagen. Jag kontaktade från början en av pojkarna som jag har känt sen tidigare om intervjun och han frågade i sin tur sina klubbkamrater/skolkamrater. Pojkarna delades in i två grupper, en grupp på tre pojkar och en grupp på fyra pojkar. Intervjuerna ägde rum innan deras träningar på kvällstid.

På skolan i söderort observerade jag först och intervjuade efter. Första gruppen intervjuade jag efter deras idrottslektion i närheten av deras idrottslärare och de fick förfrågan om intervjun innan lektionen startades. Dessa elever deltog under observationen. Den andra gruppen fick förfrågan om intervjun på en rast och intervjun skedde utomhus, dessa elever hade inte deltagit under observationen. Den tredje gruppen tillfrågades om intervjun under en idrottslektion som en annan idrottslärare ledde, då dessa elever inte skulle vara med på lektionen. Intervjun ägde rum utomhus Detta upplägg var inte strategiskt upplagt, utan jag anpassade mig efter elever och lärare.

Mitt tillvägagångssätt för intervjun har varit att intervjua mellan tre till fem högstadieelever i grupp, samt sex olika grupper där en grupp blev provintervju. Innan intervjun startade berättade jag innebörden med de två begreppen kränkande behandling och trakasserier. Förklaring av begreppen hade jag även skrivit ut på papper för att eleverna lättare skulle kunna följa med under intervjun (se bilaga 7). Intervjun bestod av fyra frågor (se bilaga 6), som även är mina frågeställningar;

- Var sker kränkande behandling och trakasserier?
- När sker kränkande behandling och trakasserier?
- Hur och var sker kränkande behandling och trakasserier, och vad är dess orsak?
- Vad anser ni kännetecknar en mobbare?

Jag använde mig av en bandspelare som hjälpmedel, Johansson och Svedner (2010, s.31) anser att det är det bästa hjälpmedlet i denna typ av intervju. Utöver bandspelare har jag även använt mig av papper och penna för att kunna anteckna det viktigaste vid varje fråga som diskuterats. Detta var en förutsättning om jag ville använda mig av så kallad spegelteknik, och det gjorde jag regelbundet under intervjuerna. Denna teknik går ut på att intervjuaren svarar ”du menar alltså, följt av en sammanfattning av vad den intervjuade sagt. Om man antecknar svaren blir det mer naturligt med speglingar”(Svedner och Johansson 2010, s.31).

Observationen gick till på så sätt att jag observerade totalt tre olika idrottslektioner, två på skolan i söderort en på skolan i västerort. En observation var inomhus och två var utomhus. Jag använde mig av ett observationsprotokoll (se bifogad mall). I detta protokoll beskrev jag händelsen samt mellan vilka kön händelsen utspelade sig mellan. I efterhand har jag sedan delat in händelserna i kategorierna kränkande behandling eller trakasserier.

3.4 Databearbetning

3.4.1 Intervju

Av intervjuerna gjorde jag en transkribering. Jag lyssnade på intervjun som jag hade spelat in och skrev ner ordagrant det eleverna diskuterade. I varje intervjugrupp som jag transkriberade delade jag in eleverna i tal mellan ett till fyra, för att det skulle bli lättare att följa vem som sa vad. Efter transkriberingarna har jag gjort en sammanställning av intervjuerna utifrån varje frågeställning. Jag gick igenom mina transkriberade intervjuer och letade svar utifrån mina frågeställningar samt noterade hur många elever som hade nämnt svaret (se bilaga 5). Därefter gjorde jag en textanalys, en så kallad grundad teori. Grundad teori syftar till att hitta mönster av samband eller företeelser. ”Det är en metod för att skapa teori eller teoretiskt perspektiv och den bygger på induktion (Trost 2010, s.35 f.). Jag började med att skriva kategori, i detta fall kränkande behandling och trakasserier. Därefter läste jag igenom intervjuerna för att hitta olika dimensioner, till exempel ekonomi, sociala medier och utseende. Till sist, utifrån dimensionerna, skrev jag i kvaliteter som nämdes i intervjuerna i koppling till dimensionerna, till exempel opassande bilder och kommentarer. (Se bilaga 2)

3.4.2 Observation

Utifrån mina resultat från observationerna använde jag mig av kategorisering i efterhand, alltså indelning av händelserna i kategorierna kränkande behandling eller trakasserier (se bilaga 3 och

4). Jag delade till exempel in händelser som när en elev höjde rösten mot en lagkamrat och skrek ”fuck you” i kategorin trakasserier. En annan händelse där en flicka missade bollen och hennes lagkamrat ropade hennes namn irriterat delade jag in i kategorin kränkande behandling.

3.5 Tillförlitlighetsfrågor

Tillförlitlighetsfrågor berör orden reliabilitet och validitet. Johansson och Svedner (2010, s. 83) beskriver reliabilitet som mätnoggrannhet hos de intervju- och observationsmetoder man använt sig av. Författarna påpekar på att man bör ställa sig följande frågor;

- ”Har allt material samlats in på samma sätt, eller har sättet att göra intervjuerna/observationerna varierat?”
- ”Är frågorna i enkäten/intervjun välformulerade och täcker de alla viktiga aspekter av frågeställningarna eller missförstods vissa frågor och saknas andra”?

Validitet innebär om resultaten ger en sann bild av det som undersökts (Svedner och Johansson 2010, s.83).

3.5.1 Reliabilitet - Intervju

Välformulerade intervjufrågor och registrering av intervju på bandspelare har varit de främsta sätten till att stärka min reliabilitet. Med välformulerade intervju frågor menar jag att de leder till interaktion mellan eleverna, genom att jag använde mig av didaktiska frågor som hur, var och när samt fölfrågor.

Den del av undersökningen som kan tänkas vara av låg reliabilitet är insamling av material. Alla gruppintervjuer har inte ägt rum på skoltid, utan på fritiden och då inte i skolan. Detta kan medföra att elever som deltagit i intervjuerna påverkas av omgivningen och därmed inte talar sanning.

3.5.2 Validitet - Intervju

Genom att jag hade definierat begreppen kränkande behandling och trakasserier före mina besök samt läst in mig på området stärkte jag därmed arbetes validitet. Före intervjuerna berättade jag även om de olika begreppen kränkande behandling och trakasserier för de elever som skulle intervjuas. I jämförelse med andra undersökningar som berör mitt område kan jag se liknelser med mina resultat som därmed stärker reliabiliteten.

Trost (2010 s. 46) anser att en negativ tendens med gruppintervjuer kan vara att ”deltagarna lätt samlas kring en åsikt som är ”lämplig” i situationen”. Detta kan även ha förekommit

under mina intervjuer, då många elever hade samma åsikt. Detta kan leda till en osann bild av verkligheten och till följd av det en bristande validitet.

3.5.3 Reliabilitet - Observation

För att stärka reliabiliteten i min undersökning hade jag innan observationerna definierat mina begrepp kränkande behandling och trakasserier, därmed undvik jag oklarheter. Det hade däremot varit till fördel om mina observationer ägt rum i samma miljö, inomhus eller utomhus. I och med att observationerna skedde både inomhus och utomhus påverkar detta reliabiliteten genom olika miljö- och väderförhållanden.

3.5.4 Validitet - observation

Observationerna stämmer bra överens med elevernas svar i intervjuerna och därmed stärker det min validitet i koppling till en sann bild av undersökningen.

3.6 Etiska aspekter

Etiska aspekter står för respekt och hänsyn. Detta innebär att deltagarna i mitt arbete ska få reda på arbetets syfte. Enligt vetenskapsrådet (2013-11-13) finns det fyra krav som ska skydda individen som är med i en undersökning. Dessa krav är informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa krav innehåller ett antal regler som är följande;

- ”Deltagarna ska få beskrivning av undersökningsmetoderna och undersökningens syfte
- Deltagarna ska när som helst ha möjlighet att ställa frågor samt få de besvarade
- Deltagarna ska upplysas om att de kan avböja att delta eller avbryta medverkan utan negativa följder
- Deltagarna ska vara säkra på att deras anonymitet skyddas
- Om deltagarna inte är myndiga ska målsmans informeras och tillfrågas” (Johansson och Svedner 2010 s.20).

Före mina besök hade jag kontakt med en kontaktperson på vardera skola. Dessa personer fick jag kontakt med via mail, en av kontaktpersonerna kände jag sedan tidigare. Mina kontaktpersoner fick via mail information om min undersökning. På skolan i söderort tog min kontaktperson kontakt med målsman för ett godkännande av intervju och observation av eleverna. Skolan i västerort hade ett avtal med elevernas föräldrar angående undersökningar och liknande, därmed behövdes inte målsmans godkännande för intervju och observation. Under

mina besök på skolorna informerade jag eleverna på plats vem jag var och vad undersökningen handlade om och dess syfte. Jag berättade att de kommer vara anonyma och att endast kön och klass kommer finnas med i rapporten. Jag informerade även eleverna om att de inte behövde svara på mina frågor samt att de kunde avbryta sin medverkan när de ville. Slutligen berättade jag att de fick ställa frågor till mig under intervjun, om de inte förstod en fråga. Jag har fått godkänt från alla elever att skriva ut kön och klass.

4 Resultat

Här nedan redovisas resultaten utifrån varje frågeställning, samt med en avslutande sammanfattning.

4.1 Var och hur sker kränkande behandling och trakasserier?

Kränkande behandling och trakasserier förekommer enligt eleverna på raster och på sociala medier, men även på lektioner, till och från skolan samt i omklädningsrum.

När det gäller kränkande behandling och trakasserier på sociala medier, så som Facebook och Instagram, sker det till exempel genom att någon eller några lägger ut opassande bilder samt att personer skriver elaka kommentarer (se bilaga 2). En elev i min undersökning nämnde att *mycket är på internet, till exempel på Facebook eller Instagram. Det är mycket lättare att säga någonting när man inte ser varandra. Personen kan inte se vem det är, den kan inte göra någonting.* En elev, en flicka, berättade att flera personer har skrivit elaka kommentarer på hennes bilder på Instagram. Flickan i fråga har flera tusen följare som följer hennes vardag som handlar om träning, mode, skola, kompisar m.m. En förklaring till detta var enligt flickan avundsjuka. När det handlar om trakasserier, som innebär ord så som bög, hora, blatte etc., är detta vanligt förekommande på båda skolorna, samt att allt som sägs bara är på skoj enligt eleverna (se bilaga 2). En flicka nämnde att *ord som bög, blatte och mongo är ord som folk använder i sitt vardagliga ordförråd.* En annan elev, en pojke, sa att *ibland kan vi säga typ bög, men det är på skämt. "Det är inget negativt laddat ord, man säger det inte för att göra någon ledsen.* En flicka berättade att *dem orden förekommer så många gånger att folk helt enkelt inte tar illa upp längre. Men däremot om någon av de båda könen skulle kalla en tjej för hora så kan det lätt bli att man faktiskt tar åt sig och blir ledsen.* Ytterligare en elev nämnde att *ibland kan det uppfattas fel. Jag kanske säger något taskigt till min kompis och jag tycker det är på skoj, men han kan uppfatta det helt fel.*

Utseendet var ytterligare en faktor som många elever påpekade i samband med hur kränkande behandling och trakasserier sker (se bilaga 2). När det gäller utseende menade eleverna hur personer klär sig, kroppsform, utseendet i ansiktet samt annorlunda beteenden. En elev sa *mobbing kan förekomma genom att folk är avundsjuka på just en person. Antingen för att den ser bra ut, är duktig på idrott eller att den helt enkelt har fått det perfekta livet som ingen annan har*. En annan elev uttryckte sig *om det börjar en ny person i klassen, och den personen ser annorlunda ut eller är annorlunda i sitt beteende, då kan det förekomma kränkningar eller trakasserier*.

I samband med annorlunda beteenden menade vissa elever att det förekommer att elever provocerar dessa elever för att det är roligt när eleven ställer till med en scen (se bilaga 2). En pojke berättade att *en kille blev arg på typ allt för ingenting och då tycket vi det var roligt, så vi provocerade honom för att han skulle ställa till med en scen*. Det framkom i intervjun att pojken i fråga till slut bytte skola. På min fråga varför han gjorde det var elevernas svar *han trivdes inte, han hade inte så många vänner och att han var speciell*.

När det gäller kränkande behandling och trakasserier på lektioner sker det oftast verbalt, men även fysiskt enligt mitt observationsresultat (se bilaga 4 och 5). Många händelser var hånfulla och personligt riktade. Ett exempel är när en tjej missade en boll och en av hennes lagkamrater skriker hånfullt ”*Ida*” och sedan suckar. Ett annat exempel är när en tjej missade att slå en boll och en av hennes lagkamrater skrek ”*vad fan, kom igen nu!*”. Kränkande behandling som skedde genom fysiska händelser var slag och sparkar, detta skedde mellan två pojkar och en flicka och en pojke. Incidenterna observerades på båda skolorna, men jag såg en antydning till mer fysiska händelser på skolan i västerort. En av pojkarna på skolan i västerort blev frustrerad på grund av att han inte kände sig sedd av sin idrottslärare. Han skrek till idrottsläraren *ser du inte vad han gör?*, men idrottsläraren hade inte varit tillräckligt uppmärksam och därmed blev det mer bråk mellan pojkarna.

När det gäller så kallad utfrysning skedde det under en observation när en tjej stod i en ring och diskuterade spelets upplägg med sina lagkamrater. Då kom en annan tjej och ställde sig framför henne så hon var tvungen att byta plats. Under en av intervjuerna berättade en pojke att han ett flertal gånger inte hade fått varit med och spelat innebandy på rasterna. På min fråga varför han inte hade fått vara med var hans svar att han var väldigt duktig på innebandy.

4.2 Vad är orsaken till att kränkande behandling och trakasserier uppstår?

Kränkande behandling och trakasserier sker på raster och sociala medier, på lektioner, till och från skolan samt i omklädningsrum. De flesta eleverna i undersökningen ansåg att kränkande behandling och trakasserier skedde just på dessa platser, på grund av att det är för få eller inga vuxna i närheten (se bilaga 2). En pojke i min undersökning berättade att *en gång var det någon som gömt mina kalsonger och mina byxor någonstans efter idrotten. Jag var tvungen att leta, så jag missade en hel lektion.* En annan elev, en pojke, sa att *sådana saker händer när det inte finns någon lärare som kan övervaka eleverna. Mobbaren känner då att han eller hon kan göra eller säga vad som helst utan att behöva stå upp för det, de tror ju att de inte kommer att bli upptäckta.*

En flicka sa att det händer på både lektioner och raster. Till exempel om någon läser upp en text inför klassen, då kan det vara någon som skrattar eller ger varandra blickar, läraren märker oftast inte när man tittar på varandra. Eller om man tappar en tallrik i matsalen, då kan folk till och med börja applådera.

Vid intervjuerna på skolan i västerort framkom det att många elever inte duschade efter idrottslektionerna. På min fråga varför ingen duschade var elevernas svar;

Jag pallar inte, jag vill bara dra så fort som möjligt, vi använder sån där axe spray istället, de är rädda för vad andra personer ska tycka, de vill inte visa sig nakna, de är rädda för att någon ska ta kort eller att någon ska ta ens saker, de säger att de inte orkar, men sen på rasten har de full energi och spelar fotboll och grejer.

Ytterligare saker eleverna nämnde i samband när kränkande behandling och trakasserier sker var bland annat om någon tar ens mobil, keps etc., om man släpper in ett mål eller förlorar en match på idrotten eller på rasten och om någon stör sig eller blir sur på en person (se bilaga 2). En pojke berättade att *jag stod i mål i en fotbollsmatch på en rast och släppte in ett mål, då sa de att jag "sög"*. En annan pojke berättade att *en kille tog min mobil på skoj, men jag blev arg och sa får jag min mobil bögjävel.*

4.3 Vad anser elever kännetecknar en mobbare?

Eleverna anser att det främsta kännetecknet en mobbare har är att personen har det jobbigt hemma (se bilaga 2). En pojke menade på att *personen har kanske taskiga föräldrar och då blir personen sur och vill ha uppmärksamhet för att han eller hon inte får det hemma*. En annan elevs åsikt var att *mobbare har ofta en jobbig bakgrund. Kanske har den svårt hemma med familjen och tar då istället ut sin ledsamhet och ilska på andra sätt, så som att visa sig hård mot andra*. Andra faktorer var att personen vill ha hämnd, makt, respekt och uppmärksamhet. En pojke sa att *de söker oftast uppmärksamhet. De har några efterhängare som ger de självförtroende och efterhängarna uppmuntrar personen till att retas*. Eleverna ansåg även att personer som mobbar är svaga, osäkra, avundsjuka och har fel förebilder (se bilaga 2). En elev uttryckte sig att *det är oftast inte den tysta som sitter i hörnet, utan den som tar mycket plats. Det är ofta så att mobbaren kanske inte mår bra själv, utan tycker det är skönt att andra också får må dåligt*. En annan sa att *de flesta söker bara bekräftelse från andra, de vill vara boss, den coola killen, styra över alla andra*.

4.4 Hur arbetar skolorna för att förhindra kränkande behandling och trakasserier?

I följande resultat kommer skolan i västerort benämnas som *skola 1* och skolan i söderort som *skola 2*.

Båda skolorna har ett samarbete med organisationen Friends. Förutom samarbetet med Friends arbetar *skola 1* med ett så kallat trygghetsteam samt trivselambassadörer som är utformat av Friends. Trygghetsteamet består av skolpersonal och deras uppgift har främst varit det psykosociala klimatet och elevers trygghet och trivsel. Skolans trivselambassadörer består av en tjej och en kille från varje klass. Deras uppgift är att bland annat att vara extra ögon och öron på raster och lektioner, samt att meddela trygghetsteamet om kränkande behandling och trakasserier förekommer. Trygghetsambassadörerna har även med hjälp av rektorn visat platser på skolan där de känner sig otrygga.

När det gäller kränkande- och trakasserande ord mellan elever via sociala medier har *skola 1* informerat eleverna om hur allvarligt det kan bli ur ett juridiskt- och etniskt perspektiv. Skolan arbetar även mycket med att minska på klotter, både i lektionssalar, på toaletter och i korridorer. När det handlar om lektionssalar har *skola 1* valt att ta bort de så kallade hemklassrummen för respektive klass och att istället kalla de ämnesrum. Detta har gjorts för att öka ansvaret på respektive lärare, läraren ska nu tillsammans med varje undervisande klass rengöra bänkar och städa klassrummet. *Skola 1* har även det senaste året ökat antalet rastvakter, då det har framkommit av elever att det finns för få vuxna ute på rasterna.

Skola 2 har också ett så kallat trygghetsteam som består av skolpersonal. Bilder på personalen från trygghetsteamet sitter uppe på flera platser i skolan, för att elever lätt ska kunna veta vem de kan kontakta vid behov. *Skola 2* arbetar även med kompisstödjare, så som *skola 1* också gjorde, men *skola 1* har valt att kalla de för trivselambassadörer. Kompisstödjarna består av en kille och en tjej från respektive klass och på *skola 2* ska de fungera som förebilder för andra elever genom att vara emot kränkande behandling och trakasserier, samt att bry sig om dem som ingen annan ser. Kompisstödjarna medverkar även här på olika möten tillsammans med trygghetsteamet. *Skola 2* åker varje höstterminsstart ut på kollo med de elever som börjar i årskurs sju. Ett antal elever från årskurs nio är även med som faddrar. Detta görs för att de nya eleverna lättare ska få en sammanhållning och att känna sig trygga med sin nya klass och lärare. *Skola 2* arbetar aktivt med värderings- och samarbetsövningar på en handledartid som finns schemalagt 30 minuter varje onsdag. Detta görs för att stärka elevers grupptillhörighet. Rastvaktsschema finns både i matsal och i korridorer.

Båda skolorna har likartade handlingsplaner mot kränkande behandling och trakasserier.

Följande punkter belyser båda skolorna;

1. När skolan får kännedom om eventuell kränkning av elev underrättas handledare och arbetslag.
2. Beroende på situation utreds och dokumenteras situationen av handledare eller personal från trygghetsteamet.
3. Samtal förs med den utsatte, de som utsätter samt alla inblandades föräldrar.
4. Inblandade elever och föräldrar erbjuds kontakt med skolkurator.
5. Uppföljning och fortsatt arbete sker regelbundet tills kränkningen upphört.

4.5 Sammanfattning

Kränkande behandling och trakasserier förekommer oftast på raster och på sociala medier, men även på lektioner, till och från skolan, samt i omklädningsrum (se bilaga 2). Orsaken till varför det förekommer just här är för låg vuxennärvaro enligt eleverna. När det gäller kränkande behandling och trakasserier på sociala medier, så som Facebook och Instagram, sker det till exempel genom att någon eller några lägger ut opassande bilder samt att personer skriver elaka kommentarer (se bilaga 2). På lektioner och raster sker det verbalt, fysiskt samt genom utfrysning (se bilaga 5). Skolorna i undersökningen har båda hjälp av organisationen Friends för att förhindra att kränkande behandling och trakasserier uppstår. Alla klasser på skolorna har så kallade kamratstödjare, en kille och en tjej. Deras uppgift är att dagligen påminna om likabehandling och agera som extrakompis i klassen. Kamratstödjarna genomför i samarbete med läraren olika samarbetsövningar och lekar med klassen. De ska även delta på möten en gång i månaden tillsammans med friendsansvarig lärare samt trygghetsteam. Skolorna använder sig av rastvakter under raster för att öka tryggheten.

5 Analys

5.1 Var och hur sker kränkande behandling och trakasserier?

Under observationerna på de två skolorna såg jag en antydning till olika grad av meningsfullhet hos eleverna. På skolan i västerort duschade många elever aldrig efter idrottslektionen, och jag såg även en antydning till mer bråk mellan eleverna. Det verkar som eleverna inte uppfattar omklädningsituationen och tilliten till lärare som meningsfull med tanke på resultatet. Författaren Höiby (2002, s. 33) anser att ”läraren ska vara uppmärksam på alla barn i klassen. Varje enskild elev ska känna sig sedd, bemött, förstådd, accepterad och bekräftad”. Lyckas lärare skapa detta, skapas även en känsla av sammanhang hos eleverna. En elev på skolan i västerort blev under observationen frustrerad av att inte känna sig sedd av läraren under idrottslektionen, och i och med detta uppstod det bråk.

Genom mina intervjuer kan jag se en antydning till begriplighet hos eleverna genom att de kunde förutse var, hur och när kränkande behandling och trakasserier sker. Dock anser jag att begriplighet saknas hos de flesta när det gäller vad som innebär med kränkande behandling och

trakasserier, alltså dess innebörd vad gäller allvar eller skoj. Mer än hälften av alla elever nämnde under intervjuerna att det bara var på skoj.

5.2 När sker kränkande behandling och trakasserier?

Med tanke på att det fanns en antydning till att många elever saknade en känsla av meningsfullhet när det gäller att byta om och att duscha efter idrotten kan detta höra ihop med att ingen vuxen fanns i närheten. Eleverna nämnde att någon kunde ta ens saker, ta bilder eller att vissa inte ville visa sig nakna. I och med detta verkar det som eleverna saknar en känsla av meningsfullhet i och med att de inte känner sig trygga. Det verkar å andra sidan finnas en hanterbarhet hos eleverna i västerort i och med att de väljer att inte duscha och byta om för att undvika att hamna i fel situation. Dock leder det till en hanterbarhet som inte löser problemet. Alla elever i undersökningen hade en känsla av hanterbarhet i samband med att förutse när kränkande behandling och trakasserier kan ske. Elevernas främsta svar på orsaken till kränkande behandling och trakasserier var låg vuxennärvaro. Därmed finns det en antydning till att eleverna kan hantera att inte hamna i situationer där inga vuxna finns i närheten eller att upplysa lärare om situationer eller platser där kränkande behandling och trakasserier oftast förekommer.

5.3 Vad anser elever kännetecknar en mobbare?

Det verkar som eleverna har en begriplighet med tanke på att de kunde förstå och förutse varför en person utsätter andra för kränkande behandling och trakasserier. Eleverna nämnde till exempel att personen kan ha det jobbigt hemma eller att han eller hon vill ha makt, respekt och uppmärksamhet. Däremot verkar eleverna inte känna en meningsfullhet med att gå och "tjalla" för läraren. Väljer eleven/eleverna att tjalla till lärare kan de tänka sig att de själva blir utsatta, de känner helt enkelt inte att det är värt besväret (Löwendahl Björkman 2011, s.11).

5.4 Hur arbetar skolorna för att förhindra kränkande behandling och trakasserier?

Skolorna arbetar tillsammans med organisationen Friends för att kunna hantera kränkande behandling och trakasserier, därmed kan jag se en antydning till hanterbarhet. Skolorna arbetar som sagt med kompisstödjare och trygghetsteam, men även klassvis med värdegrundsfrågor för att alla elever ska bli involverade och kunna säga sin åsikt, samt uppnå en meningsfullhet med arbete kring kränkande behandling och trakasserier. Det är svårt att säga om de som arbetar mot kränkande behandling och trakasserier känner någon meningsfullhet med arbetet i och med att jag endast undersökt hur skolorna arbetar och inte arbetets effekt. Men med tanke på att båda skolorna har ett trygghetsteam och kompisstödjare anser jag att det finns en antydning till att de personer som är med i dessa grupper känner en meningsfullhet med sitt arbete. Resultatet visade

att det finns vissa platser i skolorna där kränkande behandling och trakasserier sker mer, därmed anser jag att skolorna inte har en tillräcklig begriplighet för att kunna förutse var kränkande behandling och trakasserier sker. Skolorna arbetar med samarbetsövningar för att alla elever ska få känna grupptillhörighet. Genom detta ser jag en antydning till hanterbarhet från skolans sida för att skapa en meningsfullhet hos alla elever. Genom att alla elever tillhör någon grupp skapas en meningsfullhet, ”ingen vill att man inte ”platsar” i gruppen”, enligt Löwendahl Björkman (2013, s. 11).

6 Diskussion

Mitt syfte med denna undersökning har varit att undersöka högstadielärares syn på kränkande behandling och trakasserier på två skolor, samt hur skolorna arbetar för att förhindra detta.

6.1 Hur sker kränkande behandling och trakasserier?

Mitt resultat visade utifrån mina intervjuer och observationer att kränkande behandling och trakasserier är ett vanligt förekommande på skolorna i undersökningen, framför allt trakasserier. De flesta av eleverna som blev intervjuade menade på att de flesta händelserna bara var på skoj. Detta är ett oroväckande antagande enligt min åsikt och jag tolkar det som att skolorna behöver engagera eleverna mer när det handlar om mobbning. Först och främst vad kränkande behandling och trakasserier är och att det finns flera olika typer av mobbning. Eriksson et al. (2002 s. 13) har delat in olika händelser av mobbning i två definitioner, direkt mobbning och indirekt mobbning. Antagandet att direkt mobbning sker mer bland pojkar och indirekt mer hos flickor stämmer överens med mina undersökningar. Under mina observationer hände incidenter med både slag och sparkar på båda skolorna, en incident mellan två pojkar och en incident mellan en flicka och en pojke. Incidenten mellan flickan och pojken var dock endast på skoj då det visade sig att de var syskon. En annan händelse var utfrysning som skedde mellan två flickor, där ena flickan gjorde en markant markering att ”flytta på dig” genom att ställa sig framför flickan. Höiby (2002, s.11) anser att indirekt mobbning är svårare att upptäcka, men att den ger lika stor skada som direkt mobbning. Utfrysning är alltså en typ av indirekt mobbning. Jag anser att det är viktigt att arbeta med elever på ett praktiskt- och teoretiskt arbetsätt mot mobbning. När det gäller utfrysning vore ett alternativ olika övningar där alla elever får uppleva känslan när en person ställer sig framför, eller varför inte olika rollspel?

Eriksson et al. (2002, s. 43) kategori ”negativa handlingar” kan kopplas ihop med utfrysningen mellan de två flickorna samt händelsen som framkom i en av intervjuerna där en pojke inte fick vara med och spela innebandy. Detta kan även kopplas ihop med indirekt mobbning. Höiby (2002, s. 11) anser som sagt att denna typ av mobbning är svår att upptäcka. Därför anser hon att det är viktigt att vara uppmärksam kring denna typ av mobbning. Detta håller jag med om att lärare bör bli mer uppmärksamma på alla elever. Jag berättade för min kontaktperson om utfrysningen mellan de två flickorna som skedde under hennes lektion, och hon hade inte uppmärksammat detta.

”Negativa händelser” kan kopplas ihop med de observationer där elever skrek på sina klasskamrater i samband med att något gick fel. Ett exempel från resultatet var när en flicka missade att slå en boll och en av hennes lagkamrater skrek ”vad fan, kom igen nu!” med irriterande ton. Jag tycker det är viktigt att diskutera detta med elever för att få de förstå hur det kan uppfattas i andras öron. Istället för att bli irriterad och skrika och sucka, kan det vara bättre att lägga fram det på ett positivt sätt; ”Bra försök Ida!”.

”Negativa fysiska handlingar” skedde på båda skolorna i form av slag och sparkar. Men det skedde fler gånger på skolan i västerort. Det är viktigt att läraren säger ifrån ordentligt att de inte accepterar ett sådant beteende för att minska risken för fler slagsmål.

6.2 Är allt bara på skoj?

De flesta av de intervjuade eleverna ansåg att det mesta som rörde kränkande behandling och trakasserier bara var på skoj. Det är svårt att säga skillnaden mellan skoj och mobbning enligt Höiby (2002, s.12). ”Erfarenheter visar att mobbning startar som skoj som upplevs som negativt av den utsatte”(ibid, s.12). Utifrån mina intervjuer framkommer det att elever även kan förutse att den utsatte inte tycker det är roligt eller på skämt. En elev nämnde att *ibland kan det uppfattas fel. Jag kanske säger något taskigt till min kompis och jag tycker det är på skoj, men han kan uppfatta det helt fel.* En elev nämnde att *ord som bög, blatte och mongo är ord som folk använder i sitt vardagliga ordförråd.* Detta har även framkommit i undersökningen som skolinspektionen gjort. Deras granskning visade att ”kränkande behandling och trakasserier ibland bagatelliseras, det vill säga ses som naturliga inslag i skolans vardag” (Skolinspektionen 2010, s.7). Hägglund (2007, s. 100) skriver

”När kränkningar och trakasserier upprepas över tid tenderar man att se dem som normala inslag i vardagen, en vana. Detta innebär att såväl elever som personal betraktar handlingarna som acceptabla, man ser dem inte som särskilt anmärkningsvärda. I sin tur bidrar detta till att elever som utsätts för kränkningar och trakasserier inte bryr sig om att berätta vad de varit med om. De kan till och med uppfatta det som något som de får lov att acceptera i sin skolvardag”.

Utifrån detta och mina intryck från elevintervjuer och observationer anser jag att det är viktigt att skolan måste ta ansvar för dagens hårda språkbruk och att lärare måste visa tydligare att de inte accepterar kränkande behandling och trakasserier i någon form. Dagens lärare måste tillsammans med alla elever prata om mobbning och all sorts av mobbning. Till exempel att det inte är okej att klottra namn eller ord på väggar eller liknande. Min uppfattning är att det läggs för lite tid på ämnet mobbning i skolor. Detta är ett viktigt ämne som är lätt att integrera i de flesta ämnena. Det finns många bra filmer som behandlar ämnet och som skulle kunna visas för elever på en svensklektion och därefter diskuteras. Samarbetsövningar kan användas på idrotten, och det finns en mängd olika varianter, det är bara fantasin som sätter gränser. Jag tycker framför allt att det är viktigt att se till att alla blir involverade och inte bara kompisstödjarna. Det är oftast inte de som mobbar som ställer upp på sådana uppdrag.

6.3 Sociala medier

Kränkande behandling och trakasserier på sociala medier är inget nytt, men det har idag uppmärksammats mer än tidigare. Resultatet visade att inom sociala medier sker kränkande behandling och trakasserier idag på facebook och instagram enligt eleverna. En elev berättade att *mycket är på internet, till exempel på Facebook eller Instagram. Det är mycket lättare att säga någonting när man inte ser varandra. Personen kan inte se vem det är, den kan inte göra någonting.* Detta resultat stämmer även överens med amerikanska skolungdomar. I Lenhart's (2007 s. 5) artikel framkommer det att en elevs åsikt var att *människor tror de är tusen gånger starkare för att de kan gömma sig bakom en datorskärm.* Jag anser att skolan måste tillsammans med föräldrar informera elever vad följderna kan vara i samband med kränkningar och trakasserier på nätet. Det mesta är för eleverna bara på skoj. Detta sa även de två flickorna som startade det så kallade ”instagram-upploppet” i Göteborg 2012. Flickorna öppnade ett konto på instagram med namnet ”gbgorroz” och hängde ut flera hundra flickor och pojkar med sexuella kränkningar i form av bild och text. En av de två flickorna har berättat att ”hon inte förstod att konsekvenserna skulle bli så stora av det hon gjorde” (Littorin

I skolornas material om hur de arbetar för att förhindra kränkande behandling och trakasserier, har jag inte sett något som berör nätmobbning.

Skolverket anser att ”om påstådda kränkningarna har en koppling till verksamheten är den skyldig att utreda det inträffade. Verksamheten har en skyldighet att ingripa vid trakasserier och kränkande behandling och lagen gör ingen skillnad på om kränkningarna sker på skolgården eller på nätet (Skolverkets allmänna råd 2012 s. 33)”.

Detta innebär alltså att skolan har en skyldighet att agera om någon elev utsetts för nätmobbning i samband med att det påverkar elevens skoldag. Jag anser att det är viktigt att varje skola har en policy för nätmobbning i och med att detta var ett vanligt sätt att kränka eller trakassera någon på utifrån mina resultat.

6.4 Vem mobbar?

Utifrån mitt resultat visade det sig att eleverna ansåg att en person som mobbar har det jobbigt hemma med exempelvis föräldrar och syskon. Andra faktorer var att personen vill ha hämnd, makt, respekt och uppmärksamhet. Eleverna ansåg även att personer som mobbar är svaga, osäkra, avundsjuka och har fel förebilder. När det gäller fel förebilder skriver Olweus (1999, s.21) om den så kallade ”sociala smittan”. Social smitta innebär att barn beter sig mer aggressivt om deras förebilder gör det. ”Vissa elever kan påverkas till att delta i mobbningen, om den som leder trakasserier är någon de ser upp till. De som ”smittas” är ofta barn/ungdomar som själva är lite osäkra och kan ha behov av att hävda dig” skriver Olweus. Mobbning behöver alltså inte enbart utföras av en person, utan oftast har ledaren så kallade medlöpare (Olweus 1999, s. 21).

När det handlar om mobbarens familjeförhållanden anser Baldry och Farrington (1998) att ”det finns mycket som tyder på att auktoritära föräldrar producerar mobbare eftersom de är aggressiva förebilder”. Detta kan kopplas ihop med Olweus åsikt om social smitta. Barn har ofta sina föräldrar som förebilder, agerar de aggressivt i många förhållanden tenderar barnet också att göra det. Eleverna i min undersökning så bland annat att dåliga familjeförhållanden kan vara missbrukande föräldrar och skilda föräldrar. Mina tankar kring detta är att jag anser att mobbaren oftast inte har någon vuxen att prata med om känslor, vardagsproblem etc. Genom detta utvecklas en aggressivitet och en ensamhet, vilket i sin tur leder till att till exempel fånga klasskamraternas uppmärksamhet, dock blir det på ett felaktigt sätt. Jag tror

att många gånger kan det vara att personen från början bara vill vara med och umgås, när personen i fråga får ett nej som svar börjar nya strategier te sig för att fånga kamraternas uppmärksamhet.

6.5 Vem blir utsatt?

Genom mina intervjuer, observationer och egna erfarenheter kan jag konstatera att vem som helst kan bli utsatt för kränkande behandling och trakasserier. Eleverna i undersökningen ansåg att kränkande behandling och trakasserier sker bland annat genom att någon ser annorlunda ut eller beter sig annorlunda. Jag kan hålla med om detta i en viss mån, framför allt när det handlar om mobbning. Det innebär alltså kränkande behandling och trakasserier under en längre tid. Jag har tolkat elevernas berättelser om händelser de har varit med om, samt mina egna erfarenheter och därifrån kommit fram till att kränkande behandling eller trakasserier kan hända vem som helst. Personer som blir utsatta för kränkande behandling och/eller trakasserier behöver inte vara ensamvargar, ha trasiga kläder eller ha dåligt med pengar. I många fall handlar det även om avundsjuka. En pojke i undersökningen berättade att han blev utfryst flera gånger när andra elever skulle spela innebandy och enligt honom var det för att han var duktig. Han fick helt enkelt inte vara med och spela. Ytterligare en elev, en flicka, i undersökningen berättade att flera personer har skrivit elaka kommentarer på hennes bilder på Instagram. Flickan i fråga har flera tusen följare som följer hennes vardag som handlar om träning, mode, skola, kompisar m.m. En förklaring till detta var enligt flickan avundsjuka.

6.6 Omklädningsrum - den obehagligaste platsen på skolan?

Mitt resultat visade att en av platserna där elever ansåg att kränkande behandling och trakasserier sker var bland annat i omklädningsrummen. Vid intervjuerna framkom det att många elever inte duschade efter idrottslektionerna. På min fråga varför ingen duschade var elevernas svar bland annat; ” Jag pallar inte”, ”jag vill bara dra så fort som möjligt”, ”de är rädda för att någon ska ta kort eller att någon ska ta ens saker”. Dessa kommentarer framkom framför allt på skolan i västerort, men även på skolan i söderort. Friends (Friendsrapporten 2013, s. 14) anser att de tre otryggaste platserna i skolan är 1.toaletter 2.omklädningsrum 3. korridor/matsal/skolgård. Alla dessa platser har en låg vuxennärvaro och kan därmed skapa en känsla av utsatthet. Med utgångspunkt att det inte var många elever som duschade efter idrottslektionerna, bör skolan och idrottsläraren ta ett större ansvar för detta.

I läroplanen står det ingenstans att elever måste duscha efter idrottslektioner, men det heter som sagt idrott och hälsa. Att skötta sin hygien är att bland annat att ta hand om sin hälsa. Centrala innehållet för årskurs 6-9 (Lgr 11, s. 53) säger däremot att kroppsideal inom idrotten och i samhället i övrigt ska på något sätt belysas under idrott och hälsa i skolan. Jag tolkar elevernas svar på varför de inte vill duscha främst beror på en känsla av obehag. Därför är det viktigt att prata om kroppsideal, speciellt i dagens samhälle som består av en mängd olika dieter och träningsformer. Jag tycker det är viktigt att upplysa om att alla är unika och ingen är den andra lik. Vissa personer utvecklas i tidig ålder, medan andra i sen ålder. Jag tycker skolan överlag behöver prata mer om kroppen för att få elever att förstå att det är inte ett pinsamt ämne att prata om.

6.7 Hur arbetar skolorna med kränkande behandling och trakasserier?

Jag anser att skolorna har ett bra underlag för att arbeta mot kränkande behandling och trakasserier i skolan, med undantag för att de inte använder det fullt ut i praktiken samt arbete mot nätmobbning. Internet är idag en stor samlingsplats för barn och ungdomar och därmed även en fara för utsatthet enligt mig. Jag anser som sagt att skolorna har ett bra underlag mot kränkande behandling och trakasserier, dock måste de verkställa det i praktiken också. Jag har tidigare i diskussionsavsnittet tagit upp angående kroppsideal och att vem som helst kan bli utsatt för kränkningar och/eller trakasserier. Det är viktigt som lärare att se alla elever, kränkande behandling och trakasserier förekommer i alla samhällsklasser. Resultatet visade att den främsta orsaken till att kränkande behandling och trakasserier skedde på vissa platser var på grund av för låg vuxennärvaro. Därmed kan jag anse att skolorna behöver se över sina rastvaktsupplägg. Det är viktigt att vuxna finns synliga i skolan och utanför för att skapa en trygghet hos eleverna. Eleverna i undersökningen samt skolelever överlag behöver enligt mig få mer plats i arbetet om mobbning, och inte endast de som arbetar som så kallade kompisstödjare. Det är eleverna det handlar om och därför bör de få mer plats.

Friends (Friends rapporten 2013, s. 18) rapport visade att endast en av fyra elever var delaktiga i skolans likabehandlingsarbete. I läroplanen (Lgr 11, s. 15) står det bland annat om elevernas ansvar och inflytande. De demokratiska principerna att påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Eleverna ska även fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Jag tycker detta är viktiga punkter och det bör skolorna arbeta med. Ett ökat elevinflytande i koppling till mobbning kan leda till större motivation hos elever samt en känsla av engagemang.

6.8 Sammanfattning

Avslutningsvis kan jag konstatera att kränkande behandling och trakasserier är vanligt förekommande i de två skolorna som har varit med i undersökningen. Dock tror jag detta är vanligt runt om i hela Sverige. Många elever sa att det mesta bara var på skoj och detta bör tas på allvar. Skolorna måste engagera eleverna mer i arbetet mot mobbning för att de ska få en bättre bild av vad kränkande behandling, trakasserier och mobbning innebär. Lärare måste ta sitt ansvar och visa sig mer ute på raster och även i omklädningsrum. Högstadiel elever är tyvärr inga vuxna människor som klarar av att vistas själva i omklädningsrum, matsal eller liknande. Vuxna människor behövs för att skapa en trygghet för eleverna.

Till sist, vem som helst kan bli utsatt av kränkande behandling och/eller trakasserier. Jag tycker det är viktigt att lyfta fram detta, att det inte endast är ensamvargen som inte har några kompisar som blir utsatt, utan även den populäraste flickan eller pojken.

7. Metoddiskussion

7.1 Intervju

Eventuella brister med mina intervjuer kan vara att vissa elever inte vågade öppna upp sig helt, en av intervjuerna skedde i närheten av deras idrottslärare. Detta kan ha medfört att vissa ändrade sina historier för att framstå i bättre dager. De andra intervjuerna skedde på en offentlig plats med andra människor runt om, detta kan även ha påverkat elevernas svar.

Ytterligare brister kan vara intervjufrågor och då i samband med mina förväntningar och värderingar. Jag ställde frågor utifrån vad eleverna kom fram till i de tidiga intervjuerna. Till exempel vad eleverna kom fram till i vilka egenskaper en mobbare har. Jag utgick då från ett av deras svar och frågade de nya eleverna hur de såg på detta. Detta kan ha medfört att jag påverkade deras svar. I transkriberingarna av intervjuerna var det svårt att skilja på elevernas röster i vissa fall, men detta ska inte ha påverkat resultatet.

7.2 Observation

Eventuella brister med mina observationer kan ha varit att det var för långt avstånd mellan mig och eleverna, därmed kan jag ha missat vad eleverna sagt. I samband med detta kan jag även ha tolkat händelser fel, framför allt på en lektion då jag fick tolka kroppsspråket främst.

Johansson och Svedner (2010, s. 34) anser att ”en bra metod för att skaffa ett underlag för en intervju är att inleda med att observera det man undersöker och sedan göra intervjun utifrån det man observerat”. På skolan i söderort, där jag gjorde mitt första besök, började jag med intervjuerna. Jag håller med Johansson och Svedner, men samtidigt är det även intressant att börja med intervjuer och sedan se vad verkligheten visar och om det stämmer överens med intervjuerna. Om jag hade utformat mina frågeställningar utefter observationerna anser jag att jag hade fått liknande frågeställningar. Observationerna visade mig hur kränkande behandling och trakasserier sker, när det sker och var det sker. Hade jag även observerat på raster och andra lektioner i skolan hade jag kunnat få ut mer information genom observation.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta och elektroniska källor

Batsche, G.M & Howard Knoff, M (1994). *Bullies and their victims: Understanding a pervasive problem in the schools*. School Psychology Review, 23.

Baldry A.C & Farrington D.P (1998). *Legal and criminology psychology- Parenting influences on bullying and victimization. Volym 3*

Eriksson, B, Lindberg, O, Flygare, E & Daneback, K (2002). *Skolan- en arena för mobbning. –En forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*.
Stockholm: Skolverket

Dagens Nyheter (2013). *Skolupploppet i Göteborg- Dom idag i Instagram-målet*.
[2013-10-11]

Friends (2013). <http://www.friends.se/skola/skolans-ansvar> [2013-10-18]

Friendsrapporten (2013). *Om kränkningar och mobbning i skolans värld*.
Stockholm: Nilsson & Bergholm Söder AB

Hägglund, S. (2007). *Banal mobbning-om en vardagsförteelse i förskola och skola*.
I: Thors, C. (red). *Utstött – en bok om mobbning*.
Stockholm: Lärarförbundets förlag. S. 100

Höiby, H. (2004). *Mobbning kan stoppas! - verktyg för lärare och pedagoger*
Sveriges utbildningsradio AB

Hult, S, Waad, T (1999). *Ur-sinnet - Känslan av sammanhang går att påverka*. Nr 3

Johansson, B, Svedner, P-O (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen. 5 uppl*.
Uppsala: Kunskapsföretaget AB

Lenhart, A. (2007). *Cyberbullying and online teens*.

PEW Internet & american online project

Littorin, J (2013). *Skolupploppet i Göteborg- "det känns jättejobbigt"*.

Dagens Nyheter

Lundgren, U, Säljö, R & Liberg, C (2010). *Lärande skola bildning - grundbok för lärare*

Stockholm: Natur och kultur

Löwendahl Björkman, G. (2011). *Vägledning för arbete med åtgärdsprogram- utifrån skollagen, läroplan (Lgr 11), skolförordningen samt skolverkets allmänna råd och kommentarer*. Version 3.

Mellor, A. (1990). *Bullying in scottish secondary schools*.

Scottish council for research in education.

Nationalencyklopedin (2013). <http://www.ne.se/mobbning> [2013-08-26]

Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*.

Rädda Barnen förlag

Skolinspektionens rapport (2010). *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande behandling*.

Stockholm: Skolinspektionen

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskola, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

Stockholm: Skolverket

Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd- arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*.

Stockholm: Elanders Sverige AB

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer. 4 uppl.*

Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2013) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2013-11-13]

Zuber, S. (2008). http://www.governor.wa.gov/oeo/reports/bullying_report.pdf

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Syfte och frågeställningar:

Syftet med denna studie är att undersöka två högstadieskolors elevsyn på kränkande behandling och trakasserier samt hur skolorna arbetar för att förhindra detta.

Frågeställningar

- Var sker kränkande behandling och trakasserier?
- När sker kränkande behandling och trakasserier?
- Hur sker kränkande behandling och trakasserier?
- Vad anser elever kännetecknar en mobbare?
- Hur arbetar skolorna för att förhindra trakasserier och kränkande behandling?

Vilka sökord har du använt?

Kränkande behandling, trakasserier, mobbning, bullying, harassment, nätmobbning, cyber-bullying, school, where do bullying take place, research bullying

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog
Google

Sökningar som gav relevant resultat

www.friends.se
www.skolinspektionen.se
www.skolverket.se

Kommentarer

Bilaga 2- Sammanställning av intervjuer

1. Hur sker kränkande behandling?

- skriva en elak kommentar på en social medie =3 personer
- Bra resultat på ett prov ”jävla nörd/pluggis” =1 person
- Bli kallad glasögonorm =2 personer
- Klädstil tex ”emo” eller inte har dyra märken =2 personer
- Det är alltid fler än en person som mobbar =2 personer
- Börjar med en liten grej, sen blir det större =1 person
- Utfrysning =4 personer
- Oftast på skoj =6 personer
- Provocerande =4 personer
- Utseendet =9 personer
- Musikstil =1 person
- Fritidsintresse tex att en kille rider ”det är tjejigt” =1 person
- **Lägger ut bilder på instagram, facebook etc =19 personer (alla)**
- Gömmer någons kläder efter att personen duschat på idrotten =1
- Tar kort när någon duschar efter idrotten =1 person
- Knuffar =2 personer

2. Hur sker trakasserier?

- Skriva en elak kommentar på en social medie =1 person
- Säger ord som bög, blatte etc till varandra =6 personer
- **Oftast på skoj =19 personer (alla)**

3. Var sker kränkande behandling och trakasserier?

- **På raster =13 personer**
- På lektioner =5 personer
- Utanför skolan tex på vägen dit eller hem =4 personer
- **Internet tex instagram, facebook =9 personer**
- Omklädningsrum =3 personer
- Idrotten =1 person

4. När sker kränkande behandling och trakasserier?

- **När inga lärare finns i närheten =8 personer**
- Någon stör sig eller blir sur på någon =3 personer
- När man läser upp en text inför klassen- II=2
- Tappar en tallrik i matsalen =1person
- Om någon tar ens mobil, keps etc =4 personer
- Om någon lägger ut en bild på en och man inte vill det =2 personer
- Om man inte vill vara med på något =1 person
- Släpper in mål, förlorar etc på idrotten eller rasten =3 personer
- När man får tillbaka läxor och prov =1 person
- Någon sticker ut från mängden =3 personer

5. *Vad anser ni kännetecknar en så kallad mobbare?*

- **Problem hemma =11 personer**
- Vill ha hämnd =3 personer
- Vill ha makt =3 personer
- Vill ha respekt =2 personer
- ”Coola killen i klassen” (den person alla vill vara med) =3 personer
- De har ”fel förebilder” =1 person
- Vill ha uppmärksamhet =3 personer
- En svag person =1 person
- De är osäkra =3 personer
- Avundsjuka =2 personer

Bilaga 3: Grundande teori- textanalys

Tabell 1: Här nedan visas kategorier och dess anknytning till kränkande behandling och trakasserier som elever nämnde i samband med intervjuerna.

Kategori	Kränkande behandling och trakasserier
Dimension 1	Ekonomi
Kvalitet 1	Trasiga kläder
Kvalitet 2	Ej de senaste teknikprylarna
Kvalitet 3	Ej de populära märkeskläderna
Dimension 2	Resultat på prov
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Dimension 3	Glasögon
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Dimension 4	Klädstil
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Dimension 5	Utfrysning
Kvalitet 1	Får ej vara med
Kvalitet 2	Skiljer sig från mängden
Dimension 6	Utseendet
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Kvalitet 2	Blickar
Dimension 7	Musikstil
Kvalitet	Elaka kommentarer
Dimension 8	Fritidsintresse- ridning, gymnastik
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Dimension 9	Sociala medier
Kvalitet 1	Elaka kommentarer
Kvalitet 2	Elaka bilder
Dimension 10	Elaka kommentarer
Kvalitet 1	På skoj

Bilaga 4: Observationsresultat 1

Trakasserier- Kön, etnisk tillhörighet, ålder, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Tex: blatte, mongo, fjolla, bög, hora

Händelse	Kön-tex kille-kille, kille-tjej
<ul style="list-style-type: none"> • Retas vid fotbollsmål- en kille säger till en annan kille: ”hållkäften, vi börjar med bollen” • Elev pratar med lagkamrat och säger ”fuck you” • Elev säger till en annan elev: ”Du sparkade på mig, håll käften” • En elev säger till en annan elev att han inte ska stå i mål, utan att det ska en annan elev göra→utfrysning • En elev blir irriterad på en annan elev och skriker ”fuck you”	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-kille • Kille-kille • Kille-kille • Kille-kille • Kille-kille

Bilaga 5: Observationsresultat 2

Kränkande behandling- Ett handlande som utan att ha samband med någon diskrimineringsgrund kränker ett barns eller en elevs värdighet. Tex: Klädstil, fritidsintresse, musiksmak, att bli kallad plugghäst, glasögonorm, benmärgel eller ufo. Våld räknas även in här.

Händelse	Kön- tex kille-kille, kille-tjej
Utfrysning- en tjej står i en ring med sina lagkamrater. En annan tjej är på väg till gruppen och ställer sig framför tjejen som går och ställer sig på en annan plats i ringen.	<ul style="list-style-type: none"> • Tjej-tjej
En tjej missar bollen och en annan tjej ropar ”Ida!!” och suckar.	<ul style="list-style-type: none"> • Tjej-tjej
En elev blir sur på läraren och härmar henne med grimaser när hon vänder ryggen till och går därifrån.	<ul style="list-style-type: none"> • Tjej-tjej (elev-lärare)
En kille blir irriterad på en annan kille då ena killen inte tycker han inte presterar tillräckligt bra och säger ”Viktor sluta, du förstör ju bara”	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-kille
En kille blir irriterad på en annan kille i sitt lag under en basebollmatch och skriker ”vad gör du, kasta då!!”	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-kille
En kille säger till en tjej att hon kastar så dåligt, så han vill att de byter kastare.	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-tjej
En kille blir irriterad på en tjej i sitt lag och säger ”Rebecca vad fan”.	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-tjej
En tjej slår till en kille på skoj i ansiktet, och kompisarna säger då ”bra Rebecca!”.	<ul style="list-style-type: none"> • Tjej-kille
En kille blir irriterad på en annan kille och sparkar honom på midjan	<ul style="list-style-type: none"> • Kille-kille

Bilaga 6- Intervjuguide

- Hur kan en situation se ut där kränkande behandling förekommer?
- Hur kan en situation se ut där trakasserier förekommer?
- Var tror ni att kränkande behandling och trakasserier förekommer?
- I vilken situation kan det uppstå kränkande behandling och trakasserier?
- Vad anser ni kännetecknar en mobbare?

Bilaga 7- Begreppmall till intervju

Begreppet *trakasserier* står för ett handlande som kränker ett barns eller en elevs värdighet och har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Om någon blir kallad ”blatte”, ”mongo”, ”fjolla”, ”hora” eller liknande kan det uppfattas som trakasserier”.

”Begreppet *kränkande behandling* står för ett handlande som utan att ha samband med någon diskrimineringsgrund kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Kränkande behandling kan tex innefatta en persons klädstil, fritidsintresse eller musiksmak. Om någon blir kallad ”plugghäst”, ”fotbollsnörd”, ”glasögonorm”, ”benmärgel” eller ”UFO” eller liknande kan det uppfattas som kränkande behandling.”